

ראש השנה לאילן

הלכות לט"ז בשבט

תפילות * פנינים * מעשיות

בכל עיני החוברת
ניתן לפנות לדוד ריזל
052-7698759
9090674b@gmail.com

נשמח לקבל הערות
ובפרט בחלק ההלכתי
כדי לשפרם בעז"ה במהדורה הבאה

תוכן הענינים

מהות היום ה

ראש השנה לתרומות ומעשרות * ראש השנה לערלה *
ראש השנה לשביעית

הלכות לט"ו בשבט יא

יום טוב * מנהגי היום * אכילת הפרות בט"ו בשבט

תפלה לאתרוג נאה כא

תפלת השל"ה על הבנים כה

סגלות היום לא

שבח פרות ארץ ישראל לג

פרות גנוסר * זכוף השכל * קדשה וטהרה * סגלה ליראת
שמים * מדת חסידות * פרות יבשים

מעשי הצדיקים לז

יום טוב של ארץ ישראל * שפע שמחה לכל השנה *
רפואה שלמה בזכות הפרות * בזכות חבת פרות הארץ

מהות היום

הַאֲדָרָת לְמַד בְּט"ו בְּשָׁבָט וְחֵדָשׁ בְּהִלְכוֹת
מַעֲשֵׂר בְּגִמְרָא וּבְרִמְב"ם, וְהִתְפַּלֵּל שְׂיִזְכֶּהוּ
הַשִּׁי"ת לְקִיָּם מִצְוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּפִעֵל.
וּבְאֵר שֶׁהַסֵּפֶה שְׂעִינֵנו אֶת ט"ו בְּשָׁבָט לְיוֹם טוֹב
וְלֹא אוֹמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן, הִיא כְּדֵי לְהַזְכִּירֵנוּ מִצְוֹת
הַפְּרָשַׁת מַעֲשָׂרוֹת, כְּלָשׁוֹן הַפָּסוּק (יִרְמְיָהּ לֹא כ):
'הֲצִיבִי לָךְ צִיָּגִים שְׂמִי לָךְ תְּמָרוֹרִים שְׂתִי לְבָךְ
לְמִסְלָה דָּרֶךְ הַלֵּכֶת'.

(נֶפֶשׁ דָּוִד)

הַמְשָׁנָה בְּמִסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְבַאֶרֶת אֶת מַהוּת יוֹם ט"ו
בְּשָׁבָט - שֶׁהוּא 'רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן'.
הַגְּמָרָא^א מְבַאֶרֶת אֶת הַטַּעַם מִדּוּעַ ט"ו בְּשָׁבָט הוּא הַיּוֹם

ראש השנה לאילן

מהות היום

שְׁנֵקֶבַע לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן: מִשּׁוּם שֶׁכָּבַר יֵרְדּוּ רֹב גִּשְׁמֵי
הַשָּׁנָה, וּמִכֹּחַ רִבּוּי הַגִּשְׁמִים שֶׁכָּבַר יֵרְדּוּ, עוֹלָה הַשָּׂרָף
בְּאֵילָנוֹת וְהַפְּרוֹת מִתְחִילִים לְחַנֹּט.

מַהִי הַחֲנֻטָּה? מְצִיגוּ שְׁנֵי פְּרוּשִׁים:

א. יְצִיאת פְּרִי קֶטָן.

ב. שֶׁהוּא קוֹדֵם לִיְצִיאת הַפְּרִי בְּזִמְנֵי שִׁיּוּצֵי הַפֶּרֶחַ שֶׁמִּמֶּנּוּ
גִּדֵּל הַפְּרִי אַחֵר כְּנֶגֶד.

הַמְשָׁמְעוֹת שֵׁיוֹם זֶה נִקְרָא 'רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן' נוֹגַע לְדִינֵי
תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, וְכֵן לְדִינֵי עֶרְלָה וְנֶטֶע רְבָעִי, וּלְחִלּוֹק
מִהֲדַעוֹת גַּם לְדִינֵי שְׁמִיטָה - כָּפִי שִׁיבְאָר בְּהִרְחָבָה.

ראש השנה לתרומות ומעשרות:

א.

פְּרוֹת הַגִּדְלִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חִיבִים בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת.
מִכָּל יָבֹול יֵשׁ לְהַפְרִישׁ 'תְּרוּמָה' לַכֹּהֲנִים וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן
לְלוֹוִיִּם. תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת אֵלּוּ נוֹהֲגִים בְּכָל יָבֹול.

ב. מאירי ר"ה ב: ד"ה באחד בשבט.

ראש השנה לאילן

מהות היום

אָפּ יֵשׁ מַעֲשָׂרוֹת שְׁתָּלוּיִים בְּשָׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה [- קְבוּצָה שֶׁל שְׂבַע שָׁנִים].

וְהֵם:

'מַעֲשֵׂר שְׁנִי' שֶׁנֶּאֱכָל בִּירוּשָׁלַיִם,

'מַעֲשֵׂר עֲנִי' שֶׁנָּתַן לְעֲנִיִּים.

שְׁמַעֲשָׂרוֹת אֵלוּ תָלוּיִים בְּשָׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה. בְּשָׁנִים א' ב' ד' ה' מְשָׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה - מִפְּרִישִׁים 'מַעֲשֵׂר שְׁנִי', וּבְשָׁנִים ג' ו' מְשָׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה - מִפְּרִישִׁים מַעֲשֵׂר עֲנִי.

הַזְמַן הַקּוֹבֵעַ לְתַחֲלַת הַשָּׁנָה לְגַבִּי שָׁנוֹת הַמַּעֲשֵׂר הָאֵם יֵשׁ לְהַפְרִישׁ מַעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ מַעֲשֵׂר עֲנִי, הוּא ט"ו בְּשָׁבָט וְהוּא הַנִּקְרָא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן.

כִּיצַד? פְּרוֹת שֶׁגָּדְלוּ עַל הָאֵילָן בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית מְשָׁנוֹת הַשְּׁמִיטָה, וְהִגִּיעוּ לְשַׁעוֹר 'עוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת' לִפְנֵי חֲמִשָּׁה

ג. רמב"ם הל' מעשר שני ונטע רבעי פ"א ה"א.

ד. שם ה"ב.

ה. המשנה בתחילת מסכת מעשרות מבארת בכל פרי מתי הוא נעשה ראוי לאכילה. אמנם דעת רוב הראשונים שהזמן הקובע הוא ה'חנטה' שהוא תחילת בישול הפרי, אך הרמב"ם סובר שהחנטה היא שהגיעו לעונת המעשרות, והלכה כדבריו (דרך אמונה הל' שמיטה ויובל פ"ד ה"ט).

ראש השנה לאילן

מהות היום

עֵשָׂר בְּשֶׁבֶט - נְחֻשְׁבִּים כְּפָרוֹת שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה וּמִפְּרִישִׁים
מֵהֶם 'מַעֲשֵׂר שְׁנִי', אֵף שֶׁגָּמַר הַפָּרִי שֶׁיֵּהָא רְאוּי לְקַטִּיפָה
וּלְאֲכִילָה הוּא אַחֲרֵי ט"ו בְּשֶׁבֶט.

וְאִם הִגִּיעַ הַפָּרִי לְשַׁעוּר 'עוֹנֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת' [- הַזְּמַן שֶׁבוֹ שֶׁבוֹ הַפָּרִי
נִעֲשֶׂה רְאוּי לְאֲכִילָה] אַחֲרֵי חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבֶט, הוּא נֶחֱשָׁב
כְּפָרוֹת הַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, וּמִפְּרִישִׁים מִזְּמַנּוֹ 'מַעֲשֵׂר עֲנִי'.
נִמְצָא שֶׁהַזְּמַן הַקּוֹבֵעַ הוּא חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשֶׁבֶט.

ב.

דִּין נוֹסֵף הַנּוֹגֵעַ לְט"ו בְּשֶׁבֶט הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְעֵנִן תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשְׂרוֹת.

יֵשׁ לְהַפְרִישׁ מִכָּל יְבוּל מִפְּרוֹת הַיְּבוּל שֶׁגָּדַל בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה.
גַּם לְגַבִּי דִּין זֶה ט"ו בְּשֶׁבֶט הוּא הַיּוֹם הַקּוֹבֵעַ, שֶׁבוֹ מִתְחִילָה
הַשָּׁנָה.

וְלִכֵּן הַמִּפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת עַל פְּרוֹת שֶׁגָּדְלוּ לַפְּנִי
ט"ו בְּשֶׁבֶט, עָלָיו לְקַחַת לְפָרוֹת הַהִפְרָשָׁה רַק מִמָּה שֶׁגָּדַל
עַד ט"ו בְּשֶׁבֶט.

וְאִם מִפְּרִישׁ עַל הַפְּרוֹת הַתְּחָשִׁים שֶׁצִּמְחוּ אַחֲרֵי ט"ו

בְּשַׁבָּט, עָלִיו לְקַחַת לַפְּרוֹת הַהֶפְרָשָׁה מִפְּרוֹת שְׁגָדָלוֹ
בְּאֵילָן אַחֲרֵי ט"ו בְּשַׁבָּט.

ראש השנה לְעֶרְלָה:

אֵילָן חָדָשׁ שְׁנָטְעוּ, בְּשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים הָרִאשׁוֹנוֹת נֶחֱשָׁב
לְ'עֶרְלָה', וּפְרוֹתָיו אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה וּבִהֲנָאָה. בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית
נֶחֱשָׁב לְ'נִטְע רְבָעִי'.

הַתְּאָרִיף שֶׁבּוֹ מִסְתַּיֶּמֶת שָׁנָה, וּמִתְחִילָה שָׁנָה חֲדָשָׁה לְגַבִּי
הַשְּׁלֵמֹת שָׁנוֹת ה'עֶרְלָה' וַתְּחַלֵּט שְׁנַת 'נִטְע רְבָעִי' - הוּא ט"ו
בְּשַׁבָּט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן.

ראש השנה לְשִׁבְעִית

יֵשׁ אוֹמְרִים, שְׁדִּינֵי קֶדְשֵׁת שִׁבְעִית בְּפְרוֹת הָאֵילָן מִתְחִילִים
מִט"ו בְּשַׁבָּט שֶׁל שָׁנָה שִׁבְעִית, וְעַד ט"ו בְּשַׁבָּט שֶׁל הַשָּׁנָה
הַשְּׁמִינִית.

ו. השל"ה הק', שער האותיות אות ק, ומקורו מהספרא בהר פ"א. וכן מצינו
בערוך ערך בנות שבע ובר"ח ר"ה טו:.

ראש השנה לאילן

מהות היום

אָמַנָם יֵשׁ הַחֹלְקִים, וְסוֹבְרִים שְׁלֵגֵי פְרוֹת שְׁבִיעִית הַזְמָן
הַקּוֹבֵעַ הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים - א' בְּתִשְׁרִי'.

ז. רמב"ם שמיטה ויובל פ"ד ה"ט, פנ"י ר"ה יד טו, רע"א בתוספותיו למשניות
ר"ה אות ה.

הלכות לט"ו בשבט

יום טוב

מצינו פמה הלכות שמורות כי ט"ו בשבט חשוב כיום טוב.

א. נהגו שלא לומר תחנון ולא לפל על פניהם בחמשה עשר בשבט^ה, לפי שהוא ראש השנה לאילנות, וכמו כל ארבעה ראשי שנים שהם ימים טובים^ט.

ב. אין לקבץ תענית בט"ו בשבט, לפי שהוא ראש השנה לאילנות.

ג. אף חתן ביום חפתו אינו מתענה^א.

ח. שו"ע או"ח סימן קל"א ס"ו.

ט. ביאור הגר"א שם ס"ק יג.

י. שו"ע או"ח סי' תקעב ס' ג. ומקור הדין במרדכי (ר"ה רמז תשא): 'שלא מצאנו תענית בר"ה'.

יא. מג"א סי' תקעג ס"ק א.

מנהגי היום

א. נוהגים להרבות במיני פרות של אילנות^{יב}, והוא לכבוד שמו של יום 'ראש השנה לאילן'^{יג}. והנה לפי טעם זה יש לאכל רק מפרות האילן.

אמנם יש שנתנו טעם למנהג על פי דברי התלמוד ירושלמי^{יד}: 'אמר ר' אבין: עתיד אדם לתת דין וחשבון על שראה מיני מגדים ולא אכל. ור' אלעזר היה חוסך פרוטות שיוכל לקנות כל מאכל חדש ולברך עליו'.

והטעם שצריך לאכל כל מאכל הוא כדי לברך עליו, והברכה שמברכים על המאכל ממשיכה שפע עליון^{טו}. ומטעם זה אנו אוכלים בט"ו בשבט כל מיני מאכל^{טז} ומברכים עליהם בכונה זו. לפי זה מובן המנהג לאכל ולברך גם על פרי

יב. מג"א סי' קלא ס"ק טז, בשם תיקון יששכר דף לה: וכנסת הגדולה בהגב"י.
ומביאו במשנ"ב ס"ק לא. ובכף החיים ס"ק צז.

יג. כן מבואר במקור הדין בתיקון יששכר.

יד. סוף מסכת קידושין.

טו. תשב"ץ קטן סימן שכ, וביאר עוד בספר פרי עץ הדר.

טז. על פי תורת אמת (לובלין) טו בשבט תרמא.

הָאֲדָמָה וְעַל שָׁאָר מִגִּדִּים, כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵי רַבּוּי הַבְּרָכוֹת עַל
הַמֵּאֲכָלִים נִמְשָׁךְ שְׁפַע רַב.

ב. מִהֲדָרִים לֶאֱכֹל מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבִּאֲכִילָתָם אָנוּ
נֹזְזִים מִקִּדְשֵׁת הַשְּׂכִינָה וּמִטְהַרְתָּהּ^י, וּמִזְכְּכִים אֶת הַשִּׁכְל"ח,^י
וּמִסְגָּלִים הֵם לִירֵאת שָׁמַיִם^ט.

ג. יֵשׁ אוֹמְרִים לְהִתְפַּלֵּל בְּט"ו בַּשָּׁבַט שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֶתְרוֹג כְּשֶׁר
יָפָה וּמִהֲדָר בַּחֲג הַסְּכוֹת לְמִצְוַת אֲרַבְעָה מִיָּנִים, כִּי בְיוֹם זֶה
עוֹלָה הַשָּׁרֵף בְּאֵילָנוֹת כָּפִי הַזֵּכוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִמָּה
טוֹב וְיִמָּה נָעִים שֶׁיִּתְפַּלֵּל הָאָדָם בְּיוֹם הַהוּא רִאשִׁית יְסוֹד
הַצִּמְחָה, וְתִפְּלָתוֹ תַעֲשֶׂה פְרוֹת^כ.

ד. יֵשׁ נוֹהֲגִים לֶאֱכֹל אֶת הָאֶתְרוֹג שֶׁבִּרְכוּ עָלָיו בְּסִכּוֹת בְּט"ו
בַּשָּׁבַט^{כא}.

יז. ב"ח או"ח סי' רח ס"ח.

יח. בשם הגר"א, אמרי נועם ד"ה ר'.

יט. הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, עירין קדישין.

כ. בני יששכר מאמרי חודש שבט מאמר ב אות ב.

כא. ליקוטי מהרי"ח מרמרוש – סיגט ח"ג קטו ב.

ה. יש נוהגים לאכל בִּט"ו בִּשְׁבַט פְּרִי חֲדָשׁ וּלְבָרֵךְ עָלָיו שְׁהַחֲיִינוּ^{כב}.

ו. מנהג עדות המזרח שעושין סדר למוד יחד עם אכילת הפרות בליל חמשה עשר בשבט, שלומדים משנה או זהר המדבר מענין הפרי, או חזים הפרי, ואחר כך מברכים עליו. יש ספר מסדר ליום זה הנקרא 'פרי עץ הדר'^{כג}.

ז. מנהג צדיקים ללבש בגדי יום טוב בִּט"ו בִּשְׁבַט, כי ט"ו בשבט הוא ראש השנה והאדם עץ השדה^{כד}. הדברי חיים מצאנז^{כה} היה עושה בִּט"ו בִּשְׁבַט סעודה גדולה, ואמר שִׁמְט'ו בִּשְׁבַט עד שבועות כל ט"ו יום יש יום טוב [ט"ו בשבט, ר"ח אדר, פורים, ר"ח ניסן, פסח, ר"ח אייר, פסח שני, ר"ח סיון ושבועות].

אכילת הפרות בִּט"ו בִּשְׁבַט

א. כְּשֶׁעוֹמֵד לֵאכֹל פְּרוֹת וּמֵאֲכָלִים רַבִּים שֶׁבְּרִכָּתָם שׁוֹנָה, יֵשׁ

כב. דברי תורה להרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זצ"ל מהדו"ב אות סא, יגדיל תורה בית אהרן מנהגי קרלין.

כג. כף החיים ס"ק צז.

כד. שם.

כה. דרכי חיים עמ' נב.

לו לדעת הרבה פֿרטים בְּדִינֵי הַקְדִּימָה. וַיֵּשׁ מִי שֶׁפָּתַב, שֵׁט"ו
בִּשְׁבָּט הוּא זְמַן לִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו אִם מְבַרֵךְ פְּרָאוי^כ.

ב. הַעֲקָר תְּלוּי בְּבִרְכוּתֵיהֶם, שֶׁעָלִיו לְסִדֵּר אֶת הַמַּאֲכָלִים לְפִי
הַבְּרוּכוֹת.

סִדֵּר הַבְּרוּכוֹת^כ הוּא:

הַמוֹצֵיא,

מְזוֹנוֹת,

בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן,

בוֹרָא פְּרִי הָעֵץ,

בוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה,

שֶׁהַכֹּל

סִימָן לְסִדֵּר הַבְּרוּכוֹת הוּא: ה.מ.ג.ע - א.ש - הַמוֹצֵיא, מְזוֹנוֹת,
גֶּפֶן, עֵץ, אֲדָמָה, שֶׁהַכֹּל.

ג. כְּשֶׁאוֹכֵל מִפְּרוֹת הָאֵילָן, עָלִיו לְהַקְדִּים תְּחִלָּה אֶת הַפְּרוֹת
מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים שֶׁנִּשְׁתַּבַּח בָּהֶם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּפָסוּק: (דברים
ח ח): 'אֶרֶץ חֲסִיד וּשְׁעָרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ'.

כ. זכר דוד פר' צז.

כז. ע"פ פסקי תשובות ס' ריא י.

ד. בפרות שבעת המינים עצמם יש להקדים את הפרי שנכתב סמוך לתבת 'אֶרֶץ', והנכתב סמוך ל'אֶרֶץ' הראשון הוא קודם. נמצא שסדר אכילתו הוא: זית, תמר, ענב, תאנה ורמון.

ה. כל הסדר הנזכר בפרות שבעת המינים הוא, על מה צריך לברך. אף אחר שברך או אם הוא נמצא בתוך הסעודה ופטור מברכה, לא משנה סדר האכילה. ואף על פי כן יש המדקדקים בט"ו בשבט לאכל לפי סדר זה, והוא לסלסול בלבד^{כח}.

ו. יש אומרים, שאף מצד ההלכה יש להקדים לפי סדר החשיבות, אף אם פטור עכשו מברכה^{כט}. דהינו שיתחיל באכילת פרי אחד שהכי קרוב ל'אֶרֶץ', אף על שאר הפרות משבעת המינים לא משנה הסדר.

ז. האוכל פרות לכבוד ט"ו בשבט בתוך סעודת פת, צריך לברך עליהם כיון שאינם מגיעים ללפת את הפת או לשבע^ל. אף הַזֵּית, כיון שהוא בא בסעודת פת רגילה כחלק מהסעודה, אין לברך עליו.

כח. הוראת הגר"ש ואזנר מלבושי כבוד סי' א' ס' ד.

כט. דעת הגר"ש אלישיב בשיעורי מסכת ברכות עמ' תמז.

ל. הוראת ראש הכולל הגר"מ וינברג.

ראש השנה לאילן

הלכות לט"ו בשבט

ז. האוכל פירות ט"ו בשבט לפני סעודת פת, צריך לברך אחריהם ברכה אחרונה ואינם נפטרים בברכת המזון שיברך בסוף סעודת הפת^{לא}. ואם לא ברך ברכה אחרונה על הפירות יקדים ברכת המזון לברכה על הפירות^{לב}.

ח. שעור האכילה שמחייב בברכה אחרונה הוא 'פזית'. אכל מכמה מינים קצת ויחד מצטרפים לשעור פזית, חייב לברך ברכה אחרונה.

ט. לפנינו כמה דגמאות איך לחשב באפן פרקטי את שעור פזית (28.8 סמ"ק)^{לג}, כנשאוכל כל מין בפני עצמו.

המוצר	כמות שעור פזית
תמרים יבשים	5
זיתים גדולים	3
זיתים קטנים	15
צמוקים גדולים	24

לא. שערי הברכה פ"ז ס' ט ובהערה יב.

לב. פמ"ג פתיחה להלכות ברכות סק"י.

לג. על פי הספר כזית השלם.

ראש השנה לאילן

הלכות לט"ו בשבט

75	צמוקים קטנים
1	טבעות אונס מיבש מספר
4	משמש מיבש גדול
6	משמש מיבש קטן
3	שזיר מיבש
13	אגוז לוז גדול
36	אגוז לוז קטן
13	קשיו
30	בטנים
55	בטנים אמריקאים
35	פיסטוק גדול
57	פיסטוק קטן
15	פקאן מספר
13	קבוקים
25	שקדים

י. יש להזהר מאכילת תולעים בפרות. תאנים - נגיעותן
גבוהה ובדיקתן קשה ומרפפת.

יא. כִּמָּה הַנְּחִיּוֹת לַבְּדִיקָה, בַּפְּרוֹת שְׁלֵעֲתִים נְגוּעִים ל"ד:

שְׂקָדִים וְאַגָּזִים, פִּיסְטוֹק - יֵשׁ לַבְּדִק שָׁאִין "קוּרֵי מִשִּׁי", פְּרוּרִים כְּהִים אוֹ זָחָלִים, בְּקִלְפָּה אוֹ עַל הָאֵגֶז, וְשָׁאִין הָאֵגֶז נִרְאֶה מְכָרֶס.

אַגָּז קִשְׁיֵי - יֵשׁ לַבְּדִק אֶת כָּל הָאֵגֶזִים מִבְּחוּץ. אֵגֶז מְכָרֶס אוֹ מְנַקֵּב - יֵשׁ לַחֲצוֹת אוֹתוֹ וְלַבְּדִק בֵּין שְׁנֵי הַחֲצָאִים.

פְּרוֹת מִיבִשִּׁים: אָגֶס, אֶפְרֶסֶק, חֲבוּשׁ, מָלוּן, מִנְגוּ, קִיּוֹ, פֶּפֶיָּה - יֵשׁ לְהַתְּבוֹנֵן מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים הָאֵם נֶצֶמֶד זָבוּבוֹן אוֹ חֶרֶק. רְצוֹי לְשִׁטָּף.

תָּמַר מִיבִשׁ - יֵשׁ לַחֲצוֹת בְּסָפִין, לְהוֹצִיא אֶת הַגִּלְעָין וְלַבְּדִק מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים כִּנְגַד הָאוֹר (לַחֲפֹשׁ חֶרֶק כֶּהָה בְּאַרְבָּ 2-3 מ"מ אוֹ תוֹלַעַת בַּד"כ מִתָּה, מִיבִשֶּׁת וְכִהָה).

מִשְׁמֵשׁ מִיבִשׁ (פְּרֵי שְׁלֵם) - לַחֲצוֹת וְלַבְּדִק כִּנְגַד הָאוֹר מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים.

עֲנָבִים - 1. יֵשׁ לַחֲלֹק אֶת הָאֲשְׁכוֹלוֹת הַצְּפוּפִים לַחֲלָקִים קִטְנִים, לְהַשְׁרוֹת אֶת הָעֲנָבִים בְּמִים עִם מַעַט סִבּוֹן נוֹזְלִי וְלִשְׁטֹף הֵיטֵב בְּמִים זוֹרָמִים. 2. לְהַסְתַּכֵּל עַל כָּל עֲנָב. אִם רוֹאִים כְּתָם כֶּהָה הַחוּדָר לְתוֹךְ הָעֲנָב, לַחֲתוֹךְ שָׁם וְלַבְּדִק שָׁאִין תוֹלַעַת בְּתוֹכוֹ.

רְמוֹן - אִם מְצוֹי נֶקֶב בְּקִלְפָּה, יֵשׁ לַפְתּוֹחַ וְלַבְּדִק שָׁאִין תוֹלַעַת. בָּעֵת פְּרוּק הַגְּרָגְרִים יֵשׁ לְהַתְּבוֹנֵן הָאֵם מְצוֹיּוֹת רְמוֹת לְבָנוֹת קִטְנוֹת אוֹ תוֹלַעַת חוּמָה בֵּין הַגְּרָגְרִים. פֶּס חוּם עַל הַגְּרָגֵר אֵינוֹ סִמָּן לְנִגְיָעוֹת.

פְּרוֹת הָדָר - בְּכָל פְּרוֹת הַהָדָר מְצוּיָה נְגִיעוֹת חִיצוֹנִית. לַעֲתִים קְרוּבוֹת מְצוֹיּוֹת כְּנִימוֹת בְּצָבֵעַ חוּם אוֹ אֶפֶר כֶּהָה עַל קִלְפַת הַפְּרִי. לְאַחַר הַקְּלוּף

לד. עַל פִּי הַנְּחִיּוֹת הֵרֵב מִשֶּׁה וַיֵּא שְׁלִיט"א.

ראש השנה לאילן

הלכות לט"ו בשבט

והחתונה יש לבדק שהפנימות לא נצמדו לפרי, וכן שלא עברו מהיד או מהספין לפרי. לחלופין, נתן לשטף היטב את הפרי אחרי הקלוף.

צמוקים - עקב נגיעות פנימית המצויה בצמוקים, כולל צמוקים מקליפורניה, ממלץ להשתמש בחמוציות פתחליף יעיל לצמוקים.

אם רוצים להשתמש בצמוקים, עדיף להשתמש בצמוקים שעברו בדיקות מדגמיות, כגון צמוקים שבהשגחת בד"ץ העדה החרדית.

אותם יש לבדק בדיקה יסודית כדלהלן:

1. להשרות את הצמוקים במים חמים במשך כרבע שעה.
2. לערבב ולהעביר את הפנים העליונים לצלחת לבנה, ולהתבונן האם מצויים תולעים או חרקים חומים במים. אם נמצאה נגיעות, אין להשתמש בצמוקים.
3. אם לא נמצאה נגיעות, יש לשטף היטב את הצמוקים תחת מים זורמים.

צמוקים מיצור ביתי - נתן להכין צמוקים נקיים בתנור ביתי. ראה הוראות בספר בדיקת המזון פהלקה ח"ב.

המידע שהובא כאן הוא חלקי.

ללמוד הנושא על בריו, יש ללמד בספר בדיקת המזון פהלקה, או בהודעה המפורטת של הרב משה ויא לקראת ט"ו בשבט.

תפלה לאתרוג נאה

"מה ששקבלנו מאבותינו להתפלל ב"ט"ו בשבט על אתרוג כשר ויפה ומהדר שיזמין ה' יתברך בעת המצטרך למצוה, כי הנה זה היום אשר עולה השדר באילנות, והוא כפי הזכות של כל אחד מישראל - הנה מה טוב ומה נעים שיתפלל האדם ביום ההוא ראשית יסוד הצמיחה, שיזמין לו ה' יתברך לעת המצטרך את הפרי עץ הדר. והנה תפלתו תעשה פרות".

(בני יששכר)

"ב"ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, על בן טוב ונכון לומר ביום ט"ו בשבט בשחרית פסוקים אלו ובקשה זו. וידוע הוא אצל חכמי אשכנז ז"ל שצריך לבקש ביום ט"ו שבט בפרטות על האתרוג, שיזדמן לישראל אתרוג טוב".

(לשון חכמים חלק א' סימן ל"ו)

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵי אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁתְּבַרֵךְ כָּל אֵילָנוֹת הָאֶתְרוֹג לְהוֹצִיא
פְּרוֹתֵיהֶם בְּעֵתָם וְיוֹצִיאוּ אֶתְרוּגִים טוֹבִים
יָפִים וּמְהֻדָּרִים וְנִקְיִים מִכָּל מוֹם וְלֹא יַעֲלֶה
בָּהֶם שׁוֹם חֲזוּזִית, וְיִהְיוּ שְׁלֵמִים וְלֹא יִהְיֶה
בָּהֶם שׁוֹם חֲסָרוֹן וְאֶפְלוּ עֲקִיצַת קוֹץ, וְיִהְיוּ
מְצוּיִים לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אַחֵינוּ בְּכָל מְקוֹם
שָׁהִם, לְקַיֵּם בָּהֶם מִצְוֹת נְטִילָה עִם הַלּוּלָב
בְּחַג הַסֻּכּוֹת שְׂיִבֵּא עֲלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים
וּלְשָׁלוֹם כָּאֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי
מֹשֶׁה עַבְדְּךָ וּלְקַחְתָּם לָכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה הָרִאשׁוֹן
פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת
וְעֶרְבֵי נָחַל.

וְיִהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתַּעֲזְרֵנוּ וְתַסִּיעֵנוּ לְקַיֵּם

מַצּוֹה זֶה שֶׁל נְטִילַת לֹולָב וַהֲדָם וְעֶרְבָה
וְאַתְרוֹג כְּתוּבָה בְּזִמְנָהּ בְּחַג הַסְּכּוֹת שִׁיבָא
עָלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם בְּשִׂמְחָה
וּבְטוֹב לֵבָב, וְתִזְמִין לָנוּ אֶתְרוֹג יָפֶה וּמְהֻדָּר
וְנָקִי וְשָׁלֵם וְכָשֵׁר כְּהִלְכָתוֹ.

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּבָרֵךְ כָּל מִינֵי הָאֵילָנוֹת
וְיוֹצִיאוּ פְרוּתֵיהֶם בְּרַבּוּי, שְׂמָנִים וְטוֹבִים,
וְתְבָרֵךְ כָּל הַגִּפְּנִים שִׁיּוּצִיא עֲנָבִים הֲרִיבָה
שְׂמָנִים וְטוֹבִים, כְּדֵי שִׁיְהִיָּה הַיּוֹן הַיּוֹצֵא
מֵהֶם מְצוּי לָרַב לְכָל עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל לְקַיָּם
בּוֹ מִצְוֹת קְדוּשָׁה וּמִצְוֹת הַבְּדִלָּה בְּשִׁבְתוֹת
וּבִימֵי טוֹבִים, וְיִתְקַיָּם בָּנוּ וּבְכָל יִשְׂרָאֵל
אֲחֵינוּ מִקְרָא שְׂכֵתוֹב: לֵךְ אֱכַל בְּשִׂמְחָה
לְחֶמֶךָ וְשִׂתָּה בְּלֵב טוֹב יִינָךְ כִּי כָּבֵד רָצָה

הָאֱלֹקִים אֶת מַעֲשֶׂיךָ, בָּאתִי לְגַנִּי אַחֲתִי
כָּלָה, אָרִיתִי מוֹרֵי עֵם בְּשָׁמִי, אֲכַלְתִּי יַעְרֵי
עֵם דְּבָשִׁי, שָׁתִיתִי יַיִנִי עִם חֲלָבִי, אֲכָלוּ
רָעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי
פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי.

תפלת השל"ה על הבנים

ביותר צריך זרוז להתפלל שיהיה לו זרע פֶּשֶׁר
עד עולם. ואגב, כל צרכיהם וזווגם, מה' יצא
הדבר.

(של"ה מסכת תמיד פרק גר מצנח)

רב נחמן עסק עם רב יצחק בדברי תורה. באשר
נפרד רב נחמן מרב יצחק, בקש מרב יצחק
שיברך אותו.

אמר לו רב יצחק, אמשל לך משל, למה הדבר
דומה?

לאדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב ועיף
וצמא, ומצא אילן שפרותיו מתוקין וצלו נאה,
ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפרותיו
ושתי ממימיו וישב בצלו. וכשבקש לילך אמר:
אילן! אילן! במה אברכך?

אם אמר לך שיהיו פרותיך מתוקין? - הרי

ראש השנה לאילן תפלות השל"ה על הבנים

פרותיך מתוקין.

שיהא צלך נאה? - הרי צלך נאה.

שתהא אמות המים עוברת תחתך? - הרי אמות
המים עוברת תחתך.

אלא, יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו
כמותך.

אף אתה, במה אברכך? אם בתורה? - הרי תורה.
אם בעשר? - הרי עשר. אם בבנים? - הרי בנים.
אלא יהי רצון שיהיו צאצאי מעיך כמותך.

(גמרא תענית ה:)

בראש השנה לאילנות הזמן מסגל לבקש על
פרות טובים, שהם זרע של סקמא, בנים ובני
בנים עוסקים בתורה ומצוות.

(עטרת ישועה)

תפלת השל"ה

אֱתָהּ הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ עַד שְׁלֹא בָּרָאתָ הָעוֹלָם,
וְאֶתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ מִשְׁבָּרֶאתָ הָעוֹלָם,
וּמֵעוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל. וּבָרָאתָ עוֹלָמְךָ
בְּגִין לְאַשְׁתַּמּוֹדַע אֱלֹהוּתְךָ בְּאִמְצָעוֹת תּוֹרָתְךָ
הַקְדוּשָׁה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל 'בִּרְאשִׁית'
בְּשִׁבִיל תּוֹרָה וּבְשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל. כִּי הֵם עִמָּךְ
וְנִחַלְתְּךָ, אֲשֶׁר בְּחִרְתָּ בָהֶם מִכָּל הָאֻמוֹת, וְנָתַתָּ
לָהֶם תּוֹרָתְךָ הַקְדוּשָׁה, וְקִרְבָתָם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל.
וְעַל קִיּוֹם הָעוֹלָם וְעַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה, בָּא לָנוּ מִמָּךְ
ה' אֱלֹהֵינוּ שְׁנֵי צוּרִיִּים. כְּתִבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ: 'פְּרוּ וּרְבוּ'.
וְכִתִּבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ: 'וּלְמִדָּתָם אַתֶּם אֶת בְּנֵיכֶם'.
וְהַכּוֹנֶה בְּשִׁתִּיָּהּ אַחַת, כִּי לֹא לְתֵהוּ בָּרָאתָ כִּי
אִם לְשִׁבְתָּ, וּלְכַבּוֹדְךָ בָּרָאתָ יְצִרְתָּ אֶף עֲשִׂיתָ, כִּדְי

שְׁנֵהִיָּה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ וְצִאֲצֵאֵי כָּל עֵמָךְ בֵּית
יִשְׂרָאֵל יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ [לְשִׁמָּה].

וּבְכֵן אָבוֹא אֵלֶיךָ ה' מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים וְאֶפִּיל
תַּחֲנֹתִי, וְעֵינֵי לִךְ תְּלוּיֹת עַד שְׁתַּחֲנִּנִי
וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתִי, לְהַזְמִין לִי בָּנִים וּבָנוֹת, וְגַם הֵם
יִפְרוּ וַיִּרְבוּ, הֵם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף כָּל
הַדּוֹרוֹת, לְתַכְלִית שְׁהֵם וְאֲנִי וְאֲנַחְנוּ כְּלָנוּ יַעֲסֻקוּ
בְּתוֹרָתְךָ הַקְדוּשָׁה, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת
וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה,
וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ וּדְבַק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ
לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ.

אָבִינוּ אָב הַרְחֵמֶן, תֵּן לְכָלֵּנוּ חַיִּים אָרְכִּים
וּבְרוּכִים, מִי כְמוֹךָ אָב הַרְחֵמֶן זוֹכֵר
יְצוּרֵיוֹ לְחַיִּים בְּרַחֲמִים, זְכַרְנוּ לְחַיִּים נְצַחִיִּים, כְּמוֹ
שֶׁהַתַּפִּלָּל אֲבָרְהָם אָבִינוּ 'לוֹ יִחְיָה לְפָנֶיךָ', וּפְרָשׁוֹ
רְבוּתֵינוּ ז"ל: בִּירְאָתְךָ.

כִּי עַל- בֶּן בָּאתִי לְבַקֵּשׁ וּלְחַנּוּן מִלִּפְנֵיךָ, שְׁיֵהָא
זֶרְעִי וְזֶרַע זֶרְעִי עַד עוֹלָם זֶרַע כָּשֵׁר, וְאֵל יִמְצָא
בִּי וּבְזֶרְעִי וּבְזֶרַע זֶרְעִי עַד עוֹלָם שׁוֹם פָּסוּל וְשִׁמְיָן,
אֲדָם שְׁלֹום וְאַמֶּת וְטוֹב וַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וּבְעֵינֵי
אָדָם, וַיְהִי בְּעַלֵּי תוֹרָה, מְאִירֵי מִקְרָא, מְאִירֵי מִשְׁנָה,
מְאִירֵי תַלְמוּד, מְאִירֵי רִזָּא, מְאִירֵי מִצְוָה, מְאִירֵי גִזְמָלִי
חֲסָדִים, מְאִירֵי מִדּוֹת תְּרוּמִיּוֹת, וַיַּעֲבֹדוךָ בְּאַהֲבָה
וּבִירָאָה, יִרְאָה פְּנִימִית לֹא יִרְאָה חִיצוֹנִית, וְתֵן
לְכָל גִּיּוּתָהּ וּגְיוּתָהּ מֵהֶם דֵּי מַחֲסוּרִם בְּכַבּוּד, וְתֵן לָהֶם
בְּרִיאוֹת וְכַבּוּד וְכֹחַ, וְתֵן לָהֶם קוֹמָה וַיְפִי וְחֵן וְחֹסֶד.
וַיְהִיָּה אֲהָבָה וְאַחֻוָּה וְשְׁלֹום בֵּינֵיהֶם.

וְתִזְמִין לָהֶם זְוֻגִים הַגּוֹנִים מְזֻרַע תַּלְמִידֵי
חֲכָמִים מְזֻרַע צְדִיקִים, וְגַם הֵם זְוֻגִים יֵהִיו
כְּמוֹתָם, כָּכָל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתִּי עֲלֵיהֶם, כִּי זַכְרוֹן
אַחֶר עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן.

אַתָּה ה' יוֹדַע כָּל תַּעֲלוּמוֹת, וּלְפָנֶיךָ נִגְלוּ מִצְפּוֹנֵי
לְבִי, כִּי כֹנְנִתִּי בְּכָל אֵלֶּה לְמַעַן שְׂמֹךְ הַגָּדוֹל

והקדוש, ולמען תורתך הקדושה, על בן עגני ה'
עגני בעבור האבות הקדושים אברהם יצחק
ויעקב, ובגללם תושיע בנים להיות הענפים
דומים לשושנים, ובעבור דוד עבדך, רגל רביעי
במרכבה, המשוחרר ברוח קדשך: 'שיר המעלות
אשרי כל ירא ה' ההלך בדרכיו. יגיע כפיך כי
תאכל אשריך וטוב לך. אשתך כגפן פריה
בירכתי ביתך בנך כשתלי זיתים סביב לשלחנה.
הנה כי בן יברך גבר ירא ה'. יברכה ה' מציון
וראה בטוב ירושלים כל ימי חייה. וראה בנים
לבניך שלום על ישראל'.

אנא ה' שומע תפלה, יקים בנו הפסוק 'ואני זאת
בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי
אשר שמת בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי
זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם'. יהיו לרצון
אמרי פי והגיון לבי לפניך, ה' צורי וגאלי.

סגלות היום

שָׁבַט הוּא ר"ת שְׁמִירַם בָּרָכָם טְהוֹרָם, שֶׁהַחֲדָשׁ מְסַגֵּל לְבוֹא
לַיָּדִי טְהוֹרַת הַלֵּב וּלְהַתְרַחֵק מִהַטְמָאָה, וְעַל יָדֵי זֶה לְזָכוֹת
לְקַדְשָׁהּ. וּבְרָאשׁ הַשָּׁנָה לְאִילָנוֹת הַזְּמַן מְסַגֵּל לְבַקֵּשׁ עַל
פְּרוֹת טוֹבִים, שֶׁהֵם זָרַע שֶׁל קִימָא, בָּנִים וּבָנִי בָנִים עוֹסְקִים
בַּתּוֹרָה וּמַצּוּוֹת.

(עֲטֶרֶת יְשׁוּעָה)

ט"ו בְּשָׁבַט הוּא שְׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי פּוּרִים, וְנִקְבַּע כְּיוֹמָא
דְּפִגְרָא לְהַתְבוֹנְנוֹת לְקִרְאָת יוֹם פּוּרִים שֶׁהוּא כְּיוֹם כְּפוּרָה,
וְהוּא זְמַן שֶׁמְקַבְּלִים אֶפְלוֹ אֶת אֱלֹהֵי שְׁלָא עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה.
וְבוֹ כָּל הַפּוֹשֵׁט יָד נּוֹתְנִים לוֹ. וּבַיּוֹם ט"ו בְּשָׁבַט יַעֲשֶׂה חֲשָׁבוֹן
נַפְשׁ וַיְבַדֵּק אֶת מַצְבּוֹ הָרוּחָנִי, וַיִּקַּח לְעֶצְמוֹ דְּגִמָּא מִהֶאֱיָלוֹ,
שֶׁעַד עַכְשָׁו הוּא יָבֵשׁ וְחָסֵר כָּל וּמַעַכְשָׁו מְקַבֵּל שָׂרָף, וְהוּא
מִתְחִיל לְהַתְחַדֵּשׁ וּלְפָרוֹחַ. כֹּה הָאָדָם שֶׁהוּא כְּעֵץ הַשָּׁדָה אֲףִי
שֶׁהוּא יָבֵשׁ בְּלִי לְחַיּוּתִית שֶׁל מַצּוּה וּכְגוֹף בְּלֹא נִשְׁמָה, יְכוֹל

ראש השנה לאילן

סגלות היום

לְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה וְשִׂמְחָה, עַד שְׁבִיּוֹם
הַפְּנוּיִם יוּכַל לַעֲשׂוֹתוֹ יָמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה.

(דברי שלמה להרה"ק ר' שלמה מטשורטקוב ז"ל)

בִּט"ו בְּשַׁבָּט יִתְפַּלֵּל אָדָם שְׂיִזְכֶּה לְמִצּוֹת כְּשֵׁרוֹת וּמִהֲדָרוֹת.
(אהל יששכר עמ' קכ)

שבח פרות ארץ ישראל

פרות גנוסר

הגמרא (ברכות מז.) מספרת שרבי יוחנן הלך עם תלמידיו לאכל מפרות גנוסר - פרות ים כנרת.

זכוף השכל

הגר"א מפרש שמטרת האכילה היתה לזכוף את שכלם, פיון שפרות ארץ ישראל מסגלים לזכוף את השכל (אמרי נעם).

קדשה וטהרה

הב"ח (או"ח סי' רח ס"ח) מבאר, שבאכילת פרות ארץ ישראל אנו נזונים מקדשת השכינה ומטהרתה, ונשבע מטובה. ולכן תקנו לבקש בברכה מעין ג' ונאכל מפריה ונשבע מטובה. בספר באר מים חיים (שמות ג יז) מובא שהאוכל פרות ארץ

ישראל בקדושה וטהרה, אין שעור להפלגת האורות שיכול לקבל מהם.

סגלה ליראת שמים

מובא בגמרא (סוטה יד.): דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאווה משה רבנו לפנס לארץ ישראל, וכי לאכל מפריה הוא צריך או לשבע מטובה הוא צריך?

ולכאורה צריך להבין: הרי אנשי כנסת הגדולה תקנו בברכה מעין ג' בקשה על זה 'ונאכל מפריה ונשבע מטובה', ומפאן שאכילת פרות ארץ ישראל היא דבר חשוב שאוי לבקש עליו, ומדוע פשוט לגמרא שמושה רבנו לא בקש להפנס לארץ בשביל לאכל מפריה?

אף פרוש הדבר, שהסבה שאנו מבקשים לאכל מפריה ומחשיבים את אכילת פרות ארץ ישראל היא, כי מובא במדרש שפרות ארץ ישראל מסגלים ליראת שמים. ולכן אומרת הגמרא, שמושה רבנו שהיתה לו יראת שמים, לא היה צריך לבקש להפנס לארץ ישראל כדי לאכל מפריה.

(הרה"ק רבי ישראל מרז"ן - עירין קדישין)

מִדַּת חֲסִידוּת

בְּשׁו"ת תוֹרָה לְשִׁמָּה מְצִינוּ שְׂאֵלָה שְׁנִשְׂאֵלָה מִיְהוּדֵי
שָׁגַר בְּצִפְת. הוּא מְסַפֵּר שֶׁבְּמַרְחָק כָּמָה שָׁעוֹת מִצִּפְת יֵשׁ
פְּרָדְסִים שְׂגָדִלִים שֶׁם פְּרוֹת טוֹבִים מְתוֹקִים וּמִשְׁבָּחִים
מְאֹד, וְשׂוֹאֵל: בֵּינָן שְׂרוּצָה לָלֶכֶת לְכָמָה יָמִים לְפְרָדְסִים
וְלֵאכֹל שֶׁם מִהַפְּרוֹת, הֲאֵם יֵשׁ בָּזָה פֶּקֶפוֹק מִמִּדַּת חֲסִידוּת
לָלֶכֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם מִהַלֵּךְ כָּמָה שָׁעוֹת בְּשָׁבִיל אֲכִילָה
וְהַנָּאָה שֶׁל מוֹתְרוֹת הַגּוֹף, אוֹ מֵתָר גַּם מִמִּדַּת חֲסִידוּת, וַיֵּשׁ
בָּזָה מִצָּוָה בְּשָׁבִיל חֲבוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל?

וּמִשִּׁיב לוֹ בַּעַל הַתּוֹרָה לְשִׁמָּה:

גַּם מִמִּדַּת חֲסִידוּת יָכוֹל לָלֶכֶת לֵאכֹל מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
בְּאִפְּן שֶׁהַפְּנוּגָה הִיא לְשֵׁם שְׂמִים בְּשָׁבִיל חֲבוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,
וְלַהּדוֹת לַה' עַל הָאֶרֶץ וּפְרוֹתֶיהָ הַטּוֹבִים. וְהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
כְּנֶגֶת הַלֵּב. וּמִבִּיא לְכָף רֵאִיָּה מִהַגְמָרָא (עֲרִיבִין ל.) שֶׁרַבִּי יוֹחָנָן
הָיָה הוֹלֵךְ עִם אוֹהֲבָיו לֵאכֹל מִפְּרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַמְּתוֹקִים
וְהַחֲשׁוּבִים, וּבִדְאִי הָיוּ מִתְּכַנְּנִים לְשֵׁם שְׂמִים.

יֵאֱסֹף הַשָּׂרָף לְתוֹכוֹ

בְּט"ו בְּשִׁבְט יֵשׁ רָמְזוֹ לְאָדָם לְלַמֵּד מִהָאֵילָן שְׁנִאָמָר: 'כִּי

ראש השנה לאילן שבח פרות ארץ ישראל

הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה' (דברים כ יט). וְכִמּוֹ הָאֵילָן שְׂבִימוֹת הַחֹרֶף
בְּהִיּוֹתוֹ יָבֵשׁ וּבִלֹּא עָלִים, בְּכָל זֹאת יֶאֱסֹף הַשָּׂרָף לְתוֹכוֹ
בְּשִׁבִיל הַפְּרִיחָה שֶׁתְּבוֹא אַחֵר זְמַן, כִּן הָאָדָם שֶׁמוֹצֵא אֶת
עַצְמוֹ בְּלֹא רָצוֹן וְחֶשֶׁק וּמִיֵּאֵשׁ מִמַּצְבּוֹ הָרוּחָנִי, יִתְחַזֵּק וַיֵּאֱמִין
בֵּה', כִּי הוּא הַכֹּל יָכוֹל וְהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָתוֹ. וּבְזִכּוֹת זֶה יִזְכֶּה לְקַבֵּל
סִיּוּעַ מֵה' וּלְהַתְּמַלְאוֹת בְּרָגְשֵׁי קֹדֶשׁ וְחֶשֶׁק לַעֲבוֹדַת ד'.

(גנזי ישראל ט'שורטקוב מועדים עמ' קנז)

פירות יבשים

מִטַּעַם זֶה נִהְגוּ לֵאכֹל בֶּט"ו בְּשִׁבְט פְּרוֹת יִבְשִׁים, לְרַמֵּז שְׂגֻמַּת
הָאָדָם הַיָּבֵשׁ יָכוֹל לְזַכּוֹת וּלְהַתְּמַלְאוֹת חַיּוֹת בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרֵךְ.

(שבט יהודה טו בשבט תרסט)

מעשי הצדיקים

יום טוב של ארץ ישראל

שְׁמִיחָה עֲצוּמָה הִיְתָה שׁוֹרָה עַל הָרָה"ק רַבִּי מִנְחֵם מִנְדֵּל מוֹיִטְבֶּסֶק זי"ע בַּיּוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בַּשָּׁבָט, זֹאת בִּפְרֹט לְאַחַר שְׁנַת תַּקל"ז, עַתָּה עָלָה לְחוּגֵנוּ אֶת עֲפָרָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

בְּשָׁנִים שֶׁיֵּשֵׁב בְּרִיִּסִין, הָיָה חוֹזֵר עַל לְשׁוֹן הַפְּתוּב (מִלְכִּים א פ"ט פס' א): 'וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים'. וְכֹאשֶׁר אָכַן זָכָה לְחוּגֵנוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, גָּבְרָה שְׁמִיחָתוֹ פִּי פִמָּה, וּבִפְרֹט כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ חֲמִשָּׁה עָשָׂר בַּשָּׁבָט, שֶׁזֶּהוּ יוֹם טוֹב שֶׁל אֵילָנוֹת שְׁבִיבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הוּא הָיָה עוֹרֵף סְעוּדָה לְקַהֲל צֶאֱן מְרַעִיתוֹ, וְהָיָה מִגֵּן וּמִזְמֹר בָּהּ לְקַל עֲלִיּוֹן נְגוּנִים חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים, שֶׁכֵּן יוֹדֵעַ נֶגֶן הָיָה, וְהַשִּׁירָה הִיְתָה בּוֹקֶעַת מִמַּעַמְקֵי לְבוֹ. לְפַעְמִים הִתְעַצְמָה הַתְּלַהּבוּתוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁהָיָה מִתְרוֹמֵם מִמְּקוֹמוֹ וְהָיָה מְרַקֵּד וְכָל הַנֶּצְצִים עָלָיו הָיוּ מְרַקְדִּים סְבִיבוֹתָיו.

ביום ט"ו בשבט היה נגש להתפלל לפני התבה, וקול תפלתו היה בוקע רקיעים ויורד חדרי בטן. ואם בחו"ל כן - בארץ ישראל על אחת כמה וכמה, באמרו (בארץ ישראל) כי אכן מרגישים שפח התפלה בארץ ישראל, ארץ הקדש, גדול וחשוב עשרה מונים מפח התפלה שבחוץ לארץ, שהרי נאמר (מלכים א' פ"ח פס' מח) 'והתפללו אליה דרך ארצם'. (קול מנחם)

שפע שמחה לכל השנה

במחצתו של הרה"ק רבי ברוך ממזיבוז זי"ע כמעט לא שרתה השמחה, ואולם יוצא מן הכלל היה בזמנים מסוימים, כמו בשבת שירה או בט"ו בשבט, שהיה הרה"ק רבי ברוך מתלהב מרב שמחה.

הוא היה יושב בסעודה עם תלמידיו, והיה מזמר נגונים לרב, והוא בדיחא דעתיה, באמרו, כי בט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות, והאדם עץ השדה. וכפי שיעשה האדם את יום זה בשמחה, כן יוכל להיות כל השנה בשמחה, ולעבד את השם יתברך שמו בשמחה.

(נגינה בחסידות)

רפואה שלמה בזכות הפרות

הרה"ק ר' דוד בידרמן זי"ע מלעלוב שישיב על פסאז של זקנו הרה"ק ר' משה מלעלוב זי"ע הראה את פחו הגדול ביום זה, באמרו שט"ו בשבט מסגל לישועה, וכשם שהאילן מתברך בפרותיו כך ישתבח האדם בפרותיו.

בשנת תרע"ו, בתקופה שבה התחוללה מלחמת העולם הראשונה, ערך הרה"ק רבי דוד את שלחנו הטהור ביום ט"ו בשבט עם פרות ארץ ישראל. אולם אף אדם לא הגיע, שכן מחוץ שפלה חרב ובחדרים השתוללו מגפות ומחלות שהפילו חללים רבים.

לפתע נפתחה הדלת, וילד קטן - בנו של אחד מחסידיו - נכנס וספר לרבי שאביו וכל בני ביתו נפלו למשכב וקצם קרוב. פרץ רבי דוד בבכי מר ואמר: "רבנו של עולם, שמחתי בחגה של ארץ ישראל השבתה. אמר די לצרותינו".

ואולם מיד התאושש ובמאור פנים פנה אל הילד, הוציא פרי מערמת הפרות שלפניו והושיט לו, בהוסיפו לאמר: "הא לך, והבא הביתה, ובטוח אני כי בזכות פרות חמשה

עָשָׂר בַּשָּׁבֶט יִזְכֶּה אָבִיךָ לִרְאוֹת מִמֶּנּוּ פְּרוֹת". וְאָכַן הַמַּגֵּפָה
פְּסָחָה עַל בֵּיתָם.

(ברכת דוד)

בְּזִכּוֹת חֲבַת פְּרוֹת הָאָרֶץ

לְפָנֵינוּ סְפוּר מְפֹלָא, עַל פְּרִי בּוֹדֵד שֶׁנִּרְפֵּשׁ בְּסִכּוּם גְּבוּהָ,
לְעֻמַּת מְטֵמוֹן אֲגָדִי שֶׁנִּמְכַּר בְּפִרוּטוֹת. הַסְּפוּר מוֹפִיעַ בְּחִבּוּרוֹ
שֶׁל רַבִּי צְבִי יוֹסֵף מִיִּסְקִי זצ"ל - מְחַבֵּר סֵדֶרֶת הַסְּפָרִים
הַחֲשׁוּבִים 'שְׁעָרֵי הַלָּכָה' - כָּפִי שֶׁשָּׁמַע בִּימֵי נְעוּרָיו בִּישִׁיבַת
תּוֹרַת חֹסֵד בְּבִרְנֹבִיץ, מִפִּי רַבּוֹ רַבִּי יִצְחָק מִישְׁקִין זצ"ל.
וּמַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה, כֶּף הִיָּה:

אֶל חֲנוּת הַפְּרוֹת נִכְנָס פֶּעַם יְהוּדִי עָנִי וְהַצְבִּיעַ עַל פְּרִי מִסִּים.
הִיָּה זֶה פְּרִי יָקָר הַמְּצִיאֹת, לֹא מִפְּנֵי טַעֲמוֹ, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁגִּדֵּל
בְּאַרְצֵנוּ הַקְּדוּשָׁה וְהוּבָא מִמֶּנָּה לְחוּץ לָאָרֶץ. סְבִיבוֹ נָחוּ פְּרוֹת
רַבִּים בְּצִבְעִים מְגוֹנִים וּבִשְׁלָל טַעֲמִים, בְּמַחִירִים הַשְּׂוִים לְכָל
נֶפֶשׁ. אִף מַחִיר הַפְּרִי מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיָּה מְפֹלָל מְאֹד, עֵקֶב
כֶּף שֶׁהוּבָא מִמְּרַחֲקִים וְלֹא הִיָּה מְצוּי בְּאוֹתוֹ אֲזוּר, וּמִפְּנֵי
חֲשִׁיבוֹתוֹ בְּעֵינֵי הַיְּהוּדִים מְחַבְּבֵי הָאָרֶץ וּפְרוֹתֶיהָ.

הַיְּהוּדִי לֹא הֶסֶס, וְשִׁלַּם אֶת מְלֵא הַסִּכּוּם עֲבוּר הַפְּרִי הַבּוֹדֵד.

נטל הפרי בידו, ברח בכוונה 'בורא פרי העץ' ו'שהחינו', וטעם ממונו. מן הצד ישב לו גוי עשיר, מעטף בבגדי פאר, ופיו נפער בתדהמה למראה עיניו.

"אתה נראה לי איש חסר אמצעים. מדוע רכשת פרי יקר כל כך?" פנה אל היהודי העני. "אני עשיר גדול, לא חסר לי כסף, אף מעולם לא בזבזתי סתם כף סכומי כסף עבור פרי שפא ממרחקים!"

"לא רכשתי את הפרי בגלל טעמו", השיבו היהודי, "אלא משום שאנו היהודים מצינים היום את ט"ו בשבט, בו נוהגים לאכל מפרות האילן ובפרט מפרות ארץ ישראל".

אף הגוי העשיר לא נרגע. "בשביל מצוה אחת שלכם, הוצאת הון רב למרות הדחק שבו אתה מצוי? ואני מעולם לא קניתי פרי בידד במחיר כזה, למרות שפע הממון שלי! בוא, רוצה אני להראות בפניה את עשרי הרם!"

קם הגוי והחל לפסע לעבר אחזתו הענקית, והיהודי בעקבותיו. ביתו המפאר היה נראה כארמון. בסתן מלבלב היה נטוע בקרבתו, מלא אילנות טעוני פרי עסיסי. הגוי הראה לו גם את אורוות הסוסים המשפחים, ואת שאר נכסיו המרשימים. לבסוף הכניס אותו אל חדר עבודה

קטן ופשוט שהיה מצוי בירפתי חצרו. החדר היה מרהט בפשטות, ומציד בכלים הדרושים לעבודת הנפחות.

במרפזו עמד שלחן ברזל, עליו מפה הנפח בקרנסו. העשיר התקרב אל השלחן, והזמין את היהודי לבוא ולראות דבר מה. היהודי התפלל: וכי מה יש להתרשם מחדר עבודה פשוט וישן, שהוא כאפס וכאין לעמת העשר הגדול והמפאָר שסביב!?

אף לפתע הרים הגוי את דף שלחן הברזל, ותחתיו התגלה מחבוא נסתר, עמוס וגדוש בתכשיטי זהב ויהלומים שערך עצום ורב. הסביר העשיר ליהודי הנדהם: "אף איש בעולם זולתי לא יודע על קיומו של אוצר זה, חוץ ממני. שכן אשה וילדים אין לי, ולמי אגלה סודותי? לידידי הטוב, יודע אני בו שהוא הולך אחר הטפה המרה, זולל וסובא ואינו איש ישר. אם ידע מהמטמון, יערים עלי ויגנב לי את כלו. כל כף השתוממותי מהתנהגותך, פיצד הוצאת ממון רב מעבר ליכלתך עבור פרי אחד מהארץ שלכם, ולא התאפקתי להראות בפניך את רב עשרי. היה שלום!"

חזר היהודי לביתו, והמשיך בחיי העני. כעבר ימים אחדים, קלטה אִזְנוֹ שמועה שהגוי העשיר מת באפן פתאומי.

ראש השנה לאילן

מעשי הצדיקים

מכירת חסול נְעֻרְכָּה בְּאַחְזָה, בָּהּ הִצִּיעַ יְדִידוֹ הַטוֹב שֶׁל
הָעֵשִׂיר אֶת כָּל נִכְסֵי הָאַחְזָה לַמֶּרְבֶּה בְּמַחִיר.

רַבִּים קִפְצוּ עַל הַמְצִיאָה וְנָסוּ לִרְכֹּשׁ אֶת כָּלִי חֲמֻדָּתוֹ, אֶת
הָרַהִיטִים הַמְּפֹאָרִים, אֶת הַסּוּסִים הַמְּשֻׁבָּחִים וְאֶת הַבַּיִת
הַמְּתִכְנֵן לְהַפְּלִיא. לִפְתַּע בָּא הַיְּהוּדִי וּבִקֵּשׁ לִרְכֹּשׁ אֶת כָּלִי
הַנִּפְחָחִת שֶׁבַּחֲדָר הַקָּטָן.

"קח הכל!" שָׁמַח יְדִידוֹ שֶׁל הָעֵשִׂיר לְהַפְּטֹר מֵהַסְּחוּרָה
חֲסֵרַת הַבְּקוּשׁ, "שָׁלֵם לִי כָּמָה פְּרוּטוֹת וּתְפַנֶּה אֶת כָּל
תְּכוּלַת הַחֲדָר".

לָקַח לוֹ הַיְּהוּדִי אֶת שְׁלֹחַן הַבְּרָזֵל אֶל בֵּיתוֹ, הוֹצִיא מִתּוֹכוֹ
אֶת הַזָּהָב וְהַיְּהִלּוּמִים שֶׁהִסְתַּתְּרוּ בְּתוֹכוֹ, וְחִי כָּל יָמָיו בְּעֵשֶׂר.
הֵיטָה זֶה בְּרַפְּתָה ה' בָּהּ זָכָה בְּזָכוֹת חֲבִיבוּתוֹ לְפָרוֹת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וּבְזָכוֹת מְסִירוֹתָיו עֲבוּר קִיּוֹם הַמְּנַהֵג לְבָרֵךְ עַל פְּרוֹת
אֵלּוֹ בְּט"ו בְּשַׁבָּט.

(בְּנִתְיבוֹת אָבוֹת - אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל)